

Onsdagen den 11 Mars 1874.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 9 och protokollet för den 2 dennes.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 9 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 38, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1873 års riksdag;

N:o 39, angående af Kongl. Maj:t föreslagna statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag;

N:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om beviljande af anslag för anläggning af väg mellan Junosuando by inom Pajala socken och Wittangi kyrkoby inom Jukkasjärvi lappmark af Norrbottens län; och

N:o 41, i anledning af väckt motion angående beviljande af anslag till brobyggnad öfver Göta elf vid Qvillebäcken mellan Göteborg och Hisingen.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Banko-Utskottets den 9 dennes bordlagda memorial N:o 6, angående förbättring i aflöningarne för brukstjenstemännen samt läkaren och skolläraren vid Tumba pappersbruk.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 9 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckt motion, åsyftande närmare bestämmelser rörande härads- och socknevägars bredd m. m.;

N:o 13, i anledning af väckta motioner om vissa ändringar i Kongl. Maj:ts förnyade stadga om skiftesverket i riket den 9 November 1866; samt

N:o 14, i anledning af väckt motion om upphäfvande af Kongl. Maj:ts resolution och förklaring på allmogens allmänna besvär den 21 Juli 1793, i hvad den angår landtmätarens rätt att såsom fullmäktige vid domstolar biträda enskilda parter.

Föredrogs Andra Kammarens den 9 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 108, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8, i anledning af väckt förslag om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande befrielse för sådana fartyg, som söka nödhamn, från utgörande af fyr- och båkafgifter.

Grefve af Ugglas. Jag får anhålla, att den fråga, som genom det nu föredragna protokollsutdraget blifvit af Andra Kammaren till Första Kammaren öfverlemnad, måtte remitteras till Kammarens Tillfälliga Utskott.

Denna hemställan blef, uppå gjord proposition, af Kammaren bifallen.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda utlåtande N:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upplåtelse till Nyköpings stad af åtskilliga delar utaf Nyköpings gamla slotts område.

Herr Hasselrot: På grund af de upplysningar, som jag i denna fråga inhemtat, finner jag mig förhindrad att tillstyrka bifall till Stats-Utskottets nu föreliggande utlåtande. Den plats, om hvilken här är fråga, omfattar Nyköpings gamla slottsruin med borggård och till slottet hörande område. Ruinen är belägen på stranden af Nyköpings ström och omgifves på landsidan af vallar, utanför hvilka sträcker sig en löggraf, och denna graf är större delen af året fylld med vatten. Under vallarne äro gångar, och efter hvad man erfarit äro äfven dessa vanligen uppfyllda af vatten. Vattnet i löggrafven är stillastående och deraf uppstår således ofta en stinkande pöl, som är allt annat än helsosam. Platsen mellan vallarne och det gamla slottet är till en del upptagen af skräp och full af orenlighet, hvilket äfven i sin mån bidrager att göra stället fult och osundt. För att förbättra detta förhållande och förvandla den nu fula platsen till

en angenäm och vacker plantering, hafva stadsfullmäktige framställt sin anhållan om upplåtelse af densamma för stadens räkning. Denna anhållan har af vederbörande blifvit tillstyrkt; och jag ber härvid att få fästa Kammarens uppmärksamhet på hvad Kammar-kollegium i ämnet anført. Kollegium har yttrat, att, "då upplåtelsen af Nyköpings gamla slotts område åt Nyköpings stad till promenadplats och parkanläggning, lände icke allenast till försköning, utan ock till nytta för staden och dess omgivning, likasom man i allmänhet ansåge sådana platser i eller invid städer af någon betydighet erfordras både för sundhet och trefnad, till fördel således medelbart äfven för det allmänna; men staden, som måste vidkännas icke obetydliga kostnader för platsens försättande i ändamålsenligt skick, icke skäligen borde äfventyra att se ändamålet förfeladt och kostnaderna förspillda genom ett förbehåll att framdeles möjligen åter afträda detsamma — ett förbehåll, som genom Kongl. brefvet den 31 Maj 1861 fästades vid afträdande af jord till lustpark åt Eskilstuna stad, men antagligen endast derfore att denna jord togs från Eskilstuna utarrenderade kungsladugård och således både stod under Ständernas dispositionsrätt och redan gaf staten inkomst, hvaremot det icke förekomme i Kongl. brefvet den 17 Juli 1863 angående kungsträdgårdens i Vesterås upplåtande till promenadplats åt Vesterås stad — så ansåg sig Kollegium böra tillstyrka bifall till stadsfullmäktiges ansökning i hvad angår ständig upplåtelse till staden af den jord, hvarom här nedan vidare förmäles; hvaremot i afseende på de derå befintliga byggnader med tillhörigheter, hvilka förut blifvit åt staden upplåtna, de derom meddelade föreskrifter, på sätt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmärkt, syntes böra fortfarande gälla. På grund af detta Kammar-kollegii yttrande har Kongl. Maj:t föreslagit, att stadsfullmäktiges ansökning måtte af Riksdagen bifallas. Nu har Stats-Utskottet likväl afstyrkt ett sådant bifall och för detta sitt afstyrkande anført skäl, som jag för min del icke kan godkänna. Först framhåller Utskottet, att "staten icke bör afhända sig egendom, som framdeles skulle kunna blifva för densamma behöfelig eller genom hvilken bortbytande annan erforderlig lägenhet skulle kunna det allmänna tillvinnas". Utskottet förutsätter alltså, att den ifrågavarande platsen framdeles kunde för ett eller annat behof användas. Jag ber då att få erinra, att på denna plats ligger Nyköpings gamla slottsruin, som är ett fosterländskt fornminne, som icke får förstöras, utan måste vårdas. Hvarken staten eller staden eller enskilde kunna således få planera hela platsen för att använda den till nybyggnader eller annat dylikt ändamål. Detta skäl torde således icke finnas hållbart. Vidare säger Utskottet, att det "inom ifrågavarande område finnes en plats, som användes för Strömsholms stuteris behof, i stället för hvilken, i händelse den nu från stuteriets disposition undandrogen, staten framdeles skulle kunna nödgas bereda stuteriet annan plats". Förhållandet härmed är, att på inre borggården finnes ett skjul, uti hvilka hästarne inrymmas och att sjelfva borggården användes till språngplats för hästarne, hvilka såsom beskällare utsändas från Strömsholm för ortens behof. Kan nu ett sådant förhållande anses utgöra hinder för den föreslagna upplåtelsen? Slutligen anför Utskottet,

att någon godtgörelse i allmänhet brukar utfästas vid jordupplåtelse af ifrågavarande beskaffenhet. Det är visserligen sannt, att sådant vid några tillfällen förekommit, då jord af värde för kronan upplåtits. Men ett sådant vilkor egde icke rum, då Bohus fästning vid Kongelf till staden upplåts eller då Göteborgs och Jönköpings gamla slottsvallar upplåtos till dessa städer för parkanläggning. Vid sådant förhållande kan jag icke inse, hvarföre icke Nyköping skulle få åtnjuta samma fördel som dessa städer och erhålla det föreslagna området utan all ersättning för att använda detsamma till ett så godt och nyttigt ändamål som det nu ifrågaställda.

Reservanterne hafva velat medgifva, att staden skulle få öfvertaga det ifrågavarande området mot vilkor att återlemna det till kronan efter sex månaders uppsägning. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derå, att ett sådant vilkor skulle rent af förhindra ändamålet med hela upplåtelsen. Om staden skall kunna använda området till trädgård och promenadplats, så måste vattnet ur grafvarne med stor kostnad utpumpas och platsen mellan slottet och vallarne jemnas och planteras, m. fl. andra åtgärder. Huru skulle nu staden kunna våga sig in på allt detta, om den allt fortfarande vore skyldig att återlemna hela området efter sex månaders uppsägning? För öfrigt är platsen en oländig mark, som icke kan användas till något annat; och jag tror därför, att att man utan fara kan lemna den ifrån sig utan det föreslagna vilkoret.

Hvad det beträffar, att några tjenstemän vid det närbelägna häkttet fått åt sig upplåtna vissa delar af området till potatisland, så har ju godtgörelse blifvit dem erbjuden för den förlust, de möjligen kunde komma att derigenom lida, hvilken förlust i alla händelser icke torde blifva synnerligen stor. Deruti kan således icke heller något hinder ligga för bifall till upplåtelsen.

Jag får således, på grund af hvad jag nu anført, anhålla om afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Grefve Mörner, Axel: För min del kan jag ej gilla den åsigt, som af den föregående talaren blifvit uttalad, nemligen att Kongl. Maj:ts proposition bör utan förändring bifallas. Genom ett sådant bifall skulle kronan afhändas en till vidden icke obetydlig lägenhet, som möjligen kan i framtiden blifva nyttig för hvarjehanda ändamål, hvilka för närvarande ej kunna så noga kännas och bestämmas. Jag vill endast påpeka en omständighet, nemligen att det gamla slottet med deromkring belägna område ligger på den sida om Nyköpingsström, der Nyköpings—Oxelösund—Flen-jernvägens station skall anläggas. Då strömmen utan synnerlig svårighet kan göras segelbar ända till den platsen, så är det förmånligt att slottsområdet i sådant fall är disponibelt och användbart. Möjligen kan kronan vilja för något behof uppföra en byggnad i Nyköping och jag tror ej att kronan har många tomter i staden. Då för några år sedan cellfängelset skulle uppföras, måste kronan köpa tomt för denna byggnad.

Att, såsom den föregående ärade talaren föreställer sig, området utgöres af vallar, är ej fullt riktigt. Der finnas visserligen

både slottsruinen och vallar, men äfven en jordrymd, som är användbar till åtskilliga ändamål. Att så är förhållandet synes deraf, att mark är upplåten till några tjenstemäns begagnande, och den marken måtte väl ej alldeles vara utan värde, då ersättning är ifrågasatt åt tjenstemännen, derest marken skulle frantagas dem. För min del vågar jag tro, att man ej bör bifalla Kongl. Maj:ts proposition, desto mindre, som den myndighet, hvilken bäst känner förhållandet och är angelägen att bevaka såväl kronans som stadens bästa, Konungens Befallningshafvande i Södermanlands län, föreslagit icke att åt staden för alltid upplåta ifrågavarande område, utan att, med bibehållande af kronans eganderätt till detsamma, staden skall få begagna det, med undantag af ett visst uppgifvet område. Reservanternes förslag öfverensstämmer i det närmaste med Konungens Befallningshafvandes, och jag anhåller om bifall till detsamma, såsom grundadt på det med den största sakkännedom och oväld afgifna utlåtande. Då dessutom det af reservanterne framställda förslag öfverensstämmer med det ena af de alternativa villkor, under hvilka Nyköpings stad framställt sin begäran om upplåtelsen, ligger häri ett ytterligare skäl för bifall till reservanternes förslag, hvilket har följande lydelse: "att Kongl. Maj:ts nädiga proposition måtte på det sätt bifallas, att upplåtelse till Nyköpings stad af nyttjanderätten till nu ifrågavarande område medgifves på de af Kongl. Maj:it föreslagna villkor, men med skyldighet för staden att detsamma till Kongl. Maj:it och kronan, i händelse af behof, efter sex månaders uppsägning återlemna."

Grefve af Ugglas: För min del har jag biträdt Utskottets majoritet. Mot reservanternes förslag har jag att göra den anmärkning, att det ej är för Nyköpings stad möjligt att för det uppgifna ändamålet, nemligen plantering och trädgårdsanläggning, kunna mottaga ifrågavarande område på 6 månaders uppsägning. Det må vara, att stadsfullmäktige förklarar sig nöjde med att få platsen under det af reservanterne föreslagna villkor, men med ett sådant villkor kan det uppgifna ändamålet ej uppfyllas. Det tyckes äfven som om, då staden skulle få gagn eller åtminstone nöje af upplåtelsen, den borde erlægga något för platsen, helst Kongl. Maj:it säkerligen skulle erhålla någon ersättning, derest en enskild person finge området åt sig upplåtet.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Almquist: Efter hvad Stats-Utskottets betänkande utvisar, så äro sedan längre tid tillbaka andelar af ifrågavarande område upplåtna till disposition af direktören och bevakningspersonalen vid Nyköpings fängelse. Det har på senare tider visat sig vara af icke obetydligt gagn för fängvårdstjenstemännen, som hafva sin verksamhet inom fängelsets tränga område, att hafva ett dylikt litet jordstykke till sin disposition, hvilket de kunna använda till odling och sysselsättning på lediga stunder utom fängelsemurarne. På åtskilliga ställen hafva därför sådana platser blifvit dels inköpta, dels på annat sätt upplåtna till begagnande af fängvårdspersonalen. Då nu vid

Nyköping de facto är förhållandet, att en del af det ifrågavarande jordområdet på sådant sätt begagnas, så får jag för min del anhålla, att detta område icke måtte bortgifvas, utan att det beredes staten möjlighet att vid behof återbekomma detsamma. Jag skulle därför helst önska, att ärendet återremitterades till Utskottet; men för att icke taga tiden för mycket i anspråk, vill jag dock instämma i Utskottets framställning om afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Warn: Stats-Utskottet har åberopat sig derpå, att "dels i allmänhet vid jordupplätelser af ifrågavarande beskaffenhet såväl Kongl. Maj:t föreslagit som Riksdagen utfäst någon godtgörelse, dels ock i förevarande fall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Södermanlands län ansett ärlig afgäld af sökandena böra utgöras". Detta förutsätter alltså, att Utskottet anser äfven i förevarande fall någon löseskilling böra gifvas. Jag ber då att få erinra, hurusom, när något anslag eller bidrag begäres för ett allmännyttigt ändamål, man plägar taga i betraktande, huruvida saken förtjenar ett sådant bidrag; och om den verkligen förtjenar det, så lemna man detsamma. Sådant brukar staten vanligen icke undandraga sig. Är det då verkligen skäl, att, när en kommun inkommer med en anhållan, icke att erhålla något bidrag af staten, utan endast, såsom här är förhållandet, att staten icke måtte taga något betaldt för att upplåta ett statens område till allmännyttigt ändamål, är det då verkligen skäl, att staten svarar: "nej! här är det visserligen fråga om ett allmännyttigt ändamål, det medgifves. Men, säger man, om vi sälja detta område till en enskild person, så kunna vi möjligen få betaldt därför; och därför vilja vi nu icke bidraga till detta allmännyttiga ändamåls förverkligande". Sådant skulle vara allt för litet konsekvent. Samma förhållande är med den i fråga satta afgälden. Det har icke varit vanligt att taga någon sådan för dylika jordupplätelser. Jag ber att få erinra om några fall, som förekommit under de tre sistförflutna åren. Åt Varberg upplåts år 1871 vissa lägenheter, som tillhörde den f. d. fästningen; dervid erhöles visserligen ett vederlag, då lämpligt sådant fans, nemligen ett stycke staden tillhörig mark, som fästningen behöfde för stenbrytning; att dermed sysselsätta straffångarne; men någon årlig afgäld ifrågasattes icke. År 1872 aflät Kongl. Maj:t proposition till Riksdagen, att staden Christianstad måtte erhålla en del af de gamla vallarne vid staden för anläggande af en vattenledning; och Riksdagen biföll denna Kongl. Maj:ts framställning sålunda, att det ifrågavarande området skulle åt staden afgiftsfritt upplåtas, så länge staden vidmakthölle den åsyftade vattenledningen. Detta vilkor afsåg endast, att staten ville försäkra sig om, att det allmännyttiga ändamål, för hvars skull upplåtelsen blifvit medgifven, äfven allt framgent skulle uppfyllas; men någon afgäld var icke heller här i fråga satt. Vid 1875 års riksdag slutligen öfverläts på staden Halmstad, för anläggande af en strand- eller hamngata, kronans rätt till en del tomter, belägna å den plats, som förr upptagits af fästningsmuren; och detta medgafs utan afgäld eller ersättning, under full eganderätt. När nu Nyköpings stad framställer en liknande anhållan som den, hvilken blifvit

ofvannämnda städer beviljad, eller att ett jordstykke måtte åt staden upplåtas för en parkanläggning, då erkänner man visserligen till en början, att en sådan anläggning vore ett nyttigt företag, men framkommer sedan med den invändning, jag nyss omnämnde, att man möjligen, genom att på annat sätt disponera det ifrågavarande området, kunde erhålla någon betalning för detsamma. Jag kan ej finna detta hvarken rättvist eller konsekvent.

Af handlingarne inhemtas, att staden äfven vill nöja sig med en upplåtelse mot vilkor att återlemna platsen efter sex månaders uppsägning. Jag har således icke något emot, att Kammaren antager reservanternes förslag, om det med upplåtelsen afsedda ändamålet det oaktadt kan vinnas. Det är alltid bättre än ett rent bifall till Utskottets hemställan. Dock tror jag, att man bör akta sig för att göra ett dylikt förfarande till regel; det kunde derigenom hända, att man, endast för att ej afvika från hvad man nu i afseende på Nyköping iakttagit, afskär möjligheten för andra städer att draga någon verklig nytta af sådana upplåtelser i framtiden.

Hvad angår de af den siste talaren gjorda anmärkningarne, så kan jag icke finna, att fängvårdstjenstemännen kunna begära mera än att få ersättning för afträdadet af de jordstycken, de disponerat. Att lägga hinder i vägen för den ifrågasatta anläggningen och dermed äfven för slottsruinens och de gamla minnesmärkenas underhållande af staden, därför att några potatistäppor finnas planterade på dess område, dertill kan jag icke finna någon rimlig anledning.

Med stöd af hvad jag anfört, får jag således anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Hasselrot: I anledning af den näst siste talarens yttrande ber jag att få anmärka, att cellfängelset är beläget på andra sidan staden eller en motsatt sida af den, på hvilken slottsruinen ligger, af hvilken anledning det torde vara alldeles omöjligt att använda det ifrågavarande jordstycket till något arbete åt fångarne. Hvad åter beträffar fängvaktarne och den dem hittills gifna tillåtelsen att plantera potatis på vissa delar af detta område, så, enär ersättning till nuvarande innehafvarne blifvit utlofvad för mistingen af berörda förmån, vill det synas mig föga lämpligt, om denna omständighet skulle för all framtid lägga hinder i vägen för staden att få använda platsen till försköning och parkanläggning.

I afseende på hvad den ärade talaren från Nyköpings län yttrade om den ifrågavarande platsens värde, så torde det väl bevisa något, att denna plats, då det var fråga om att vid staden bygga länsfängelset, befanns dertill olämplig, så att annan plats måste till fängelset inköpas, hvilket väl bevisar att platsen såsom byggnadsplan icke har något värde. Vidare finnes der den gamla ruinen, som icke får rifvas ned, utan fordrar omkostnader till sitt bevarande, och då staden åtagit sig att bestrida dessa kostnader, om dess begäran bifalles, synes detta utgöra ett ytterligare skäl för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Mörner, Carl Göran: I anledning af den anmärkning,

som blifvit gjord, att den af reservanterne föreslagna upplåtelsen med sex månaders uppsägning skulle förhindra hela det med sjelfva upplåtelsen afsedda ändamålet, så vill jag medgifva, att, om det vore fråga om, att staden skulle träffa en sådan öfverenskommelse med en enskild person, den framställda anmärkningen skulle ega full befogenhet. Men då det är staten, som för ett visst ändamål åt en kommun upplåter en sådan plats, som den här ifrågavarande, så kan man väl ega full trygghet, att staten icke skall missbruka det utfästade villkoret för att derigenom bereda olägenheter åt kommunen. Meningen är ju endast, att staten, i händelse af framtida behof för egen räkning, skulle hafva möjlighet att åter komma i besittning af platsen; och deruti torde väl icke ligga något obilligt, i synnerhet om man betänker, huru svårt det i allmänhet är för staten att komma öfverens med städerna, äfven då man framkommer med de billigaste prentioner. Staden Stockholm har i detta afseende visat ett lysande exempel; vi få kanske snart tillfälle att tala derom. Det lär väl för öfrigt icke vara så farligt att verkställa planteringar äfven på sådana platser, som möjligen kunna komma att användas till annat ändamål. Kostnaden för en sådan anläggning kan väl ej vara så ofantligt stor, att icke staden och dess innevånare taga full valuta därför i de agrementer och den försköning, som derigenom beredas åt staden, äfven om de gjorda planteringarne en gång i framtiden måste vika och platsen behöfves för ett annat företag. Sålunda hade Köpings stad anlagt en vacker plantering utanför staden; men då jernvägen skulle anläggas till Westerås, blef större delen af planteringen raserad.

Att betinga staten någon afgäld för upplåtelsen, har icke af någon blifvit påyrkadt; det torde således vara öfverflödigt att ingå i något yttrande deremot. Hvad åter angår föregående talares anmärkningar, att platsen skulle vara så fullkomligt värdelös, så ber jag att få anmärka, att den är belägen på samma sida som den blifvande jernvägen från Oxelösund och kan således, med afseende på de byggnader, som möjligen kunna blifva nödiga för jernvägen, komma att hafva ett icke ringa värde. Och då torde den omständigheten, att staden erhållit densamma på viss tids uppsägning, kunna blifva ett nyttigt hinder för staden att söka bereda sig en inkomstkälla af detta område genom att försälja delar deraf till användande för jernvägen. Jag anhåller, att reservanternes förslag måtte af Kammaren bifallas.

Grefve Mörner, Axel: Jag ber att få tillägga några få ord i anledning af hvad en föregående talare yttrade derom, att man skulle göra sig skyldig till en inkonsequens genom att upplåta den i frågavarande marken åt Nyköpings stad med vilkor att återlemna den till kronan efter viss tids uppsägning. Jag tror ej, att inkonsequensen blefve så särdeles stor; ty i den Kongl. propositionen omtalas ett fall, som kan tjena såsom exempel just på ett sådant vilkor. Då genom ett Kongl. bref en del mark uppläts åt staden Eskilstuna för samma ändamål, som här är i fråga satt, så bestämdes icke allenast att Eskilstuna skulle erlägga en viss afgäld för upplåtelsen, hvilket skedde af den anledningen, att Kronan redan förut drog inkomst af

den upplåtna marken, utan äfven att staden skulle vara skyldig att återlemna jorden, om Kronan framdeles komme i behof af densamma. Det var således ungefär samma vilkor, som här är i fråga att fastställa för Nyköping och hvilket jag för min del icke kan anse för olämpligt, då man väl på goda grunder kan antaga, att Kronan icke skall komma att missbruka detsamma. Jag hyser den bestämda åsigt, att Kronans tillhörigheter icke böra onödigtvis föspillas, utan att man bör så vidt möjligt bevara desamma; de kunna en gång blifva nyttiga till något, och hvarjehanda utgifter torde genom en sådan omtänksamhet besparas. För min del skulle jag därför hellre önska bifall till Utskottets hemställan än till Kongl. Maj:ts proposition, men jag vidhåller dock mitt förut gjorda yrkande om bifall till det af reservanterne afgifna förslaget, hvilket jag anser billigt så väl med afseende å hvad staden begärt, som därför att det för framtiden bevarar Kronans rätt.

Friherre Adelsvärd: I Stats-Utskottets inkomstafdelning hade jag tillfälle att deltaga i behandlingen af denna fråga, men var ej närvarande i Utskottet vid beslutets fattande och har därför ej kunnat blifva intagen bland reservanternes antal. Jag ber därför ej nu i stället få förena mig med dem. För min del skulle jag visserligen hellre önska bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad. Men då reservanternes förslag synes hafva större utsigter till framgång och stadsfullmäktige i Nyköping sjelfve förklarats sig nöjde med en upplåtelse äfven på det af reservanterne föreslagna vilkoret, så ber jag att äfven få instämma med dem, som yrkat bifall till reservanternes förslag. Med afseende på den anmärkning, en föregående talare framställt derom, att fångvärdspersonalen vid det närliggande häktet fått sig upplåten en viss del af den till öfverlåtelse föreslagna marken, så får jag erinra, att, enligt reservanternes förslag, det ifrågasatta området skulle öfverlemnas till staden på de af Kongl. Maj:t uppställda vilkoren; och då bland dessa vilkor finnes föreskrifvet, att staden skulle ersätta fångvärdstjenstemännen förlusten af den jord, de komme att afträda, så tror jag icke, att desse tjenstemän skulle komma att lida något genom ett bifall till upplåtelsen.

Jag får således, på grund af hvad jag anført, äfven för min del anhålla, att Kammaren ville bifalla reservanternes förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o att Stats-Utskottets förevarande utlåtande måtte bifallas; 2:o att Kammaren, med afslag å utlåtandet, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna nådiga proposition; och 3:o af *Grefve Mörner, Axel*, att Kammaren måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition, att upplåtelse till Nyköpings stad af nyttjande rätten till nu ifrågavarande område medgifves på de af Kongl. Maj:t föreslagna vilkor, men med skyldighet för staden att detsamma till Kongl. Maj:t och Kronan, i händelse af behof, efter sex månaders uppsägning återlemna.

Härefter

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet, då svaren likaledes utföllo med många nej jemte några ja, och slutligen proposition på antagande af *Grefve Mörners* förslag, hvilken proposition besvarades med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda utlåtande N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående tillstånd för Stockholms stad att framgent disponera en Kongl. Maj:t och Kronan tillhörig egendom å Kungsholmen.

Grefve af Ugglas: Då jag för min del ej skulle anse riktigt, att Riksdagen, på sätt Utskottet föreslagit, afslöge Kongl. Maj:ts proposition, men jag icke heller är fullt nöjd med denna proposition, emedan den ej så säkert, som jag anser att den borde, betryggar ena partens dispositionsrätt, anhåller jag att för dem af Kammarens ledamöter, hvilka måhända ej äro fullt bekanta med frågan, få utveckla densamma så godt jag kan.

Redan i början af 1800-talet hade Stockholms län ensamt åt sig upplåten en kurhustomt i dåvarande Mazerska gården, hvarest på en senare tid vårdades jemväl stadens kurhuspatienter, emedan i dess för ändamålet afsedda lokal vid Danviken tillräckligt utrymme saknades. Vid 1815 års riksdag ingick dåvarande Öfver-ståthållaren Grefve Mörner med begäran om utbyte af Mazerska egendomen mot en annan tomt, den nuvarande kurhustomten, hvarest då fanns en gammal kronobränneribyggnad. Handlingarne i målet öfverlemnades till Stats-Utskottet med Kongl. Maj:ts förord och Riksdagen biföll framställningen.

Då för frågans bedömande torde vara nyttigt att känna de ordalag, i hvilka upplåtelsen skedde, tillåter jag mig att uppläsa dem. De voro, att Riksdagen gaf sitt bifall till "att den å Kungsholmen i Stockholm belägna egendom, som tillföre varit nyttjad till bränvinsbränneriverk, men nu icke mera dertill begagnas, må under förbehåll af Bankens panträttighet deruti upplåtas till begagnande för den gemensamma kurhusinrättningen för Stockholms stad och län." Herrarne finna att ingen tid för öfverlåtelsen bestämdes och intet annat vilkor föreskrefs än bibehållandet af Bankens panträtt i egendomen, hvilken panträtt sedermera blifvit inlöst. I detta skick befann sig frågan ända till dess vid 1859 års riksdag fråga blef om utbyte af kurhustomten mot en af Barnhusdirektionen disponerad tomt. Kongl. Maj:t ingick då till Riksdagen med framställning, att „derest öfverenskommelse om öfverlåtelsevilkoren i öfrigt kunde emellan Barnhusdirektionen och Stockholms stads och läns för ändamålet utsedde deputerade träffas och blifve af Kongl. Maj:t gillad, Rikets Ständer måtte förklara hinder icke möta för densamma afslutande och framtida kraft, såsom hade tomten och byggnaderna varit kurhusinrättningen

med full eganderätt tillerkända“. Detta var Kongl. Maj:ts proposition, hvilken af Riksdagen antogs. Häraf finner man, att, ehuru ej så tydligt uttalades, huru förhållandet skulle vara derest utbyte ej skedde, frågan likväl då behandlades som om besittningsrätten till tomten varit till Stockholms stad och län öfverlemnad. Emellertid blef ingen öfverenskommelse träffad, och vid 1862 års riksdag afgaf Kongl. Maj:t proposition i ämnet, på grund af framställning från Konungens Befallningshafvande i Stockholms län i afseende på angelägenheten af att länets sjukvårdsanstalter i hufvudstaden ordnades på ändamålsenligare sätt än då var förhållandet, och efter tillstyrkande af Öfverståthållarembetet och kurhusdirektionen samt under förutsättning och vilkor, att den gemensamma nyttjanderätten, som genom 1815 års riksdagsbeslut blifvit Stockholms stad och län tillerkänd, icke måtte upphöra, utan ömsesidig öfverenskommelse och försäljning af fastigheten således icke ega rum, så vida icke de, som i förevarande fråga utöfvade stadens och länets rätt, derom blifvit ense. I Kongl. Maj:ts proposition begärdes, att Riksdagen ville, “i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes ofvanberörda framställning, medgifva det ifrågavarande till kurhusinrättning för Stockholms stad och län öfverlätna egendom måtte med derå befintliga åbyggnader kunna af staden eller länet inlösas, eller ock, vare sig hel och hål-len eller delvis, till annan allmän inrättning eller enskild person för-yttras, under förbindelse för den delegare, som sin andel deruti sig afhänder, att anskaffa och inrätta en behofvet motsvarande ändamålsenlig sjukvårdsanstalt för kurhuspatienter“. Af denna framställning ser man åter, att Kongl. Maj:t, endast under förbehåll att sjukvårdsanstalten uppehöles, ansåg att staden och länet hade besittningsrätt till egendomen. Riksdagen biföll dock icke den Kongl. propositionen, ehuru Utskottet tillstyrkt bifall. Jag har ej haft tillfälle att genomgå protokollen, utan kan endast upplysa, att svaret blef att Riksdagen „ansåg icke tillfyllestgörande skäl vara för handen att det framställda förslaget bifalla“.

Derpå hvilade frågan till 1870 års riksdag. Under tiden hade det visat sig att de gamla sjukhusen voro för tränga, och förslag hade blifvit uppgjort att för staden bygga nya å tomten. Stockholms stad hade beslutat begära, att för ytterligare säkerhet besittningsrätten till tomten skulle för all framtid öfverlemnas till staden och länet. Kongl. Maj:t aflemnade en proposition “att Riksdagen måtte lemna sitt samtycke till ifrågavarande fastighets öfverlemnande med full eganderätt åt den för Stockholms stad och län gemensamma kurhusinrättningen“. Denna framställning afstyrktes af Utskottet, hvars majoritet ansåg, att staten borde bibehålla dispositionsrätten till tomten för att, i händelse af behof, kunna göra utbyte med staden. Mot denna uppfattning uppträdde emellertid i Kammarne dåvarande chefen för Ecklesiastik-departementet, som fästade uppmärksamheten på, att något utbyte ej kunde ega rum emellan staten och Stockholms stad, utan att lædera tredje parts, nemligen länets, rätt, då besittningsrätten vore uppläten jemväl åt länet. Vid behandlingen af frågan i denna Kammare framställde Herr Stråle det förslag, “att Riksdagen måtte, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, förklara, att Stock-

holms stad och län egde att allt framgent besitta fastigheten, så länge densamma af dem användes till kurhusinrättning för staden och länet". Detta förslag innehöll ett tillägg till Kongl. Maj:ts proposition, som endast afhandlade en öfverlåtelse af eganderätten utan något villkor. Herr Stråles förslag godkändes af denna Kammare, men Andra Kammaren biföll Utskottets förslag, rent afslag, dock med endast 87 röster mot 83. Minoriteten röstade för det af Första Kammaren antagna förslag. Ända till nuvarande tid har således aldrig ifrågasatts, att ej länet lika väl som staden har besittningsrätt till kurhus-tomten. Under förlidet år, då svårigheten att kunna behandla de sjuka i de otillräckliga lokalerna blifvit ännu mera känbar, och dertill kom, att den gamla byggnaden, som ligger på lös grund, fått sprickor och sjunkit så, att reparation ej var möjlig, uppgjorde kurhusdirektionen förslag dels till uppbyggande af ett nytt sjukhus med 200 sängar för staden och dels till utvidgning af den gamla sjukhusbyggnaden, så att den skulle komma att innehålla utrymme för 100 sjuksängar, hvaraf 33 för länet och 67 för staden. Detta förslag, som af kurhusdirektionen framställdes till så väl landstinget som Stockholms stadsfullmäktige, gällde för landstinget, att länet skulle deltaga i kostnaden i förhållande till det för länet afsedda sängantalet. Framställningen godkändes af landstinget, så att länet skulle betala 14,818 R:dr 35 öre under förutsättning, bland annat, dels att 1815 års upplåtelse af kurhustomten genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut erhöle en sådan tolkning, att besittningsrätten till tomten jemte åbyggnader skulle fortfaara, så länge veneriske patienter der vårdades, dels att länets rätt till trettio tre sjuksängar vid inrättningen komme att oqvald fortfaara, dels ock att länet egde att, i den händelse framdeles skulle erfordras större utrymme för länets sjukvård än för nuvarande vore fallet, på obebyggd plats å tomten uppföra erforderliga byggnader, för så vidt annan öfverenskommelse icke kunde med staden träffas.

Kammaren behagade häraf finna, att landstinget icke bestred, att staden skulle uteslutande för sig få disponera så mycket af tomten, som behöfdes för uppbyggande af dess sjukhus med 200 sängar, utan endast sökte tillförsäkra länet rätt att, derest större utrymme för länets sjukvård framdeles behöfdes, sådant skulle vara att å tomten tillgå. Stadsfullmäktige biföllo äfven det förslag, kurhusdirektionen uppgjort, men ansågo, att staden för att komma i tillfälle att utföra byggnadsföretaget måtte för all framtid tillförsäkras oqvald besittningsrätt till ifrågavarande tomt, med förbindelse för staden att uteslutande använda den till sjukvårdsinrättning för af venerisk sjukdom angripna personer från Stockholms stad och län, så länge länet ville af sådan gemensam sjukvårdsinrättning sig begagna. Detta fullmäktiges yttrande ingafs till Kongl. Maj:t och öfverlemnades till Konungens Befallningshafvande i Stockholms län, som dervid gjorde några erinringar. Den ena gällde, att deri endast talades om veneriske sjuke, då länet deremot från längre tid tillbaka egt rätt att till kurhuset remittera jemväl personer, lidande af bensår, hudsjukdomar, skrofulösa åkommor m. m., och ansåg Konungens Befallningshafvande, att länet borde vid denna rätt bibehållas. Den andra erinran afsåg,

att i de ordalag, hvori den förnyade upplåtelsen enligt stadsfullmäktiges förslag skulle ega rum, hänsyn ej tagits till att fastigheten ursprungligen upplåtits till begagnande icke af Stockholms stad utan af den gemensamma kurhusinrättningen för staden och länet. Den först nämnda erinran har Kongl. Maj:t i sin proposition visserligen beaktat, men beträffande den senare säger Kongl. Maj:t: "af mindre vikt äro de erinringar, som blifvit gjorda mot besittningsrättens upplåtande ensamt åt Stockholms stad". Såsom skäl härför anför Kongl. Maj:t, att det "måste anses såsom en brist i den nu gällande upplåtelsehandlingen, att den ej utmärker, hvilken kommun besittningsrätten och den dermed förenade skyldigheten att öfvervaka tomtens användande till det afsedda ändamålet tillkommer, och en upplåtelse, sådan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslagit, till Stockholms stad och län gemensamt vore icke egnad att förekomma möjliga förvecklingar i nämnda hänseende". I afseende på detta skäl ber jag att få anmärka, att, då gemensamheten fortfarit i 60 år utan någon olägenhet, och då en myndighet finnes, till hvilken man vid möjliga förvecklingar kan vända sig, nemligen den för staden och länet gemensamma kurhusdirektionen, så kan man väl teoretiskt framställa den invändning, som Kongl. Maj:t gjort, men 60 års erfarenhet har visat att den saknar all praktisk betydelse. Vidare säger Kongl. Maj:t, att, då Stockholms stad enligt de med länet träffade aftal skulle "icke blott ensam bekosta uppförandet af den ojemförligt största och dyrbaraste sjukhuslokalen, utan ock, mot erhållande af ett mindre betydligt bidrag från länets sida, verkställa de behöfliga förbättringarne å de på tomten nu befintliga byggnader", är stadens andel i företaget i förhållande till länets så stor, att stadsfullmäktiges förslag om tomtens upplåtande åt staden torde vara fullt berättigadt, under förutsättning, att sådant vilkor vid upplåtelsen fastes, att länet, så länge det önskar bibehållas vid sin andel i kurhusinrättningen, ej må kunna derifrån skiljas.

Bidraget, som skulle utgå från länet, är dock precis motsvarande det sängantal, hvilket skulle afses för länets sjuke. Kongl. Maj:ts förslag är således, att kurhustomten med derå befintliga, staten tillhöriga åbyggnader må upplåtas åt Stockholms stad "mot förbindelse för staden att på de villkor, som äro eller framdeles kunna blifva fastställda, å kurhusinrättningen upplåta plats åt sjukejemväl från Stockholms län, så länge länet vill af sådan gemensam sjukvårdsinrättning sig begagna". För min del får jag säga, att jag icke finner detta förslag mot länet fullt billigt. Hvad som derigenom tillförsäkras länet är ej mer, än att det, så länge det vill, får behålla det antal sjuksängar, som af länet nu disponeras, men med afseende å hvad i den Kongl. propositionen framställes om en framtida behöflighet för länet att utvidga sin sjukvård, finnes i Kongl. Maj:ts förslag för länet ej någon säkerhet, så att det utan protest från stadens sida skulle för sådant ändamål ega dispositionsrätt till tomten. Man har sökt finna skydd för länets rätt i hvad Kongl. Maj:t säger om "de villkor, som äro eller framdeles kunna blifva fastställda". Jag kan ej anse att häri ligger en tillräcklig säkerhet. Det egentliga vilkor, som nu är fastställt, afser stadens och länets gemensamma dispo-

sitionsrätt, men genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition fräntages denna rätt länet och öfverlemnas till staden. Det enda vilkor, som efter antagande af den Kongl. propositionen skulle kvarstå, vore om de 33 sjuksängarne för länets räkning, men i afseende å en framtida upplåtelse af tomt åt länet vore intet vilkor bestämdt, utan skulle Kongl. Maj:t ega, att, när så erfordrades, derom bestämma. Är nu meningen, att länet skall få tillgodonjuta rätt till en sådan framtida upplåtelse, så kan jag ej inse, hvarför icke äfven ett vilkor derom blifvit intaget i Kongl. Maj:ts förslag. Hvad Kongl. Maj:ts regering efter 30 eller 40 år, under hvilka besittningsrätten till tomten innehafts af staden ensam, kan komma att besluta om en upplåtelse åt länet, derom kan Kongl. Maj:ts nuvarande regering ej gifva något säkert besked, och jag betviflar att länet då inför domstol skulle kunna tillvinna sig rättighet till tomtplats för att uppföra ett särskildt sjukhus.

Af nu anförda skäl yrkar jag, att Kongl. Maj:ts proposition må bifallas med något förändrade ordalag, i närmaste öfverensstämmelse med det beslut, som af denna Kammare fattades, då frågan förra gången förevar, eller att Riksdagen må, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, förklara att Stockholms stad och län må fortfarande besitta ifrågavarande tomt med derå befintliga staten tillhöriga åbyggnader, så länge tomten användes till kurhusinrättning för staden och för länet. Som Herrarne finna, skiljer detta förslag sig från det af denna Kammare vid 1870 års riksdag fattade beslut endast deri, att det innehåller ett förtydligande i afseende å de å tomten befintliga åbyggnader.

Jag anhåller hos Herr Grefven och Talmannen om proposition å mitt yrkande.

Friherre Skogman: Angående den historiska utredningen af frågan har redan blifvit tillräckligt taladt, och jag ber därför att få inskränka mig endast till några hufvudpunkter af saken, sedda från Stockholms stads sida. Sedan flera år tillbaka hafva klagomål oupphörligen försports öfver det dåliga skick, i hvilket de å ifrågavarande tomter befintliga byggningar befinna sig; och vid hvarenda revision af stadens förvaltning har denna klagan upprepats. Från början ämnad till ett helt annat ändamål, skulle denna byggnad, äfven om den vore i fullt godt skick, icke uppfylla de anspråk, som man numera ställer på ett sjukhus; men obeqvämlichkeiten vid byggnadens begagnande har år ifrån år ökat och gjort sig alltmer och mer känbar derigenom, att den befinner sig i ett mycket bristfälligt skick. Derföre har också sedan flera år tillbaka frågan om uppförande af ett nytt kurhus stått på dagordningen, men då detta företag är förenadt med ganska betydande kostnader och staden icke vill blottställa sig för att, sedan sjukhuset redan blifvit uppbyggt, få sig en rättegång om besittningsrätten på halsen eller genom Riksdagens beslut fränkännas denna besittningsrätt, så är det icke oförklarligt att Stockholms stad ville förvissa sig om att något sådant icke skulle kunna inträffa. Flere röster hafva höjts för att helt och hållet lemna denna tomt och gemensamheten med länet, att på annat ställe inköpa

annan tomt, icke större än som för ändamålet behöfdes, samt att derstädes uppföra ett nytt kurhus; och uppgör man en uträkning öfver kostnaderna derfor, så tror jag icke, att saken skulle ställa sig så alldeles illa i ekonomiskt hänseende. Visserligen kostar en ny tomt en summa i inköp, men då den icke behöfde ligga nära de stora trafiklederna och då å Kungsholmen på något afstånd från sjöstranden byggnadstomter nog finnas, som icke stå så högt i pris, så kunde man möjligen få den temligen billigt, hvartill kommer, att byggnaden på ett sådant mera aflägsset ställe kunde uppföras mindre monumental och följaktligen med mycket ringare kostnad än man eljest anser sig skyldig att göra. För min del har jag verkligen också hos stadsfullmäktige varit af den åsigt, att den ökade kostnad som möjligen skulle kunna uppstå genom inköp af en ny tomt verkligen icke vore större än att staden stode ut dermed. Men mot förläggandet till en annan plats än den närvarande uppreste sig eu vigtig betänklighet, nemligen olägenheten för den medicinska undervisningen, och det är denna betänklighet, som förmått mig att afstå från den förra meningen. För öfrigt tror jag icke heller, att Stockholms län har synnerligt mycket att befara i händelse af bifall till den reservation som blifvit afgifven. Det har nemligen visat sig, att det åt länet upplåtna antal sängar vanligen icke kunnat fyllas med det slag af sjuka, för hvilka denna sjukvårdsinrättning egentligen är afsedd, utan att dit förlagts äfven andra slag af sjuka, hvilket medfört olägenheter, öfver hvilka vederbörande läkare anfört klagan, en klagan som visserligen torde vara något öfverdrifven, men som dock väl icke är alldeles utan grund. Om det nya sjukhuset blefve något större än det nuvarande och användandet deraf inskränktes till endast det dermed afsedda ändamål, så är jag fullt öfvertygad, att länets behof blefve tillräckligt tillgodosedda, och anhåller jag på dessa skäl att Kamraren, med afslag å utlåtandet, ville bifalla den vid utlåtandet fogade reservationen, hvilken innehåller, att Riksdagen medgifver, att Stockholms stad må fortfarande besitta ifrågavarande tomt med derå befintliga, staten tillhöriga åbyggnader, så länge tomten användes till kurhusinrättning, mot förbindelse för staden dels att på de vilkor, som äro eller framdeles kunna blifva fastställda, å kurhusinrättningen upplåta plats åt sjuke jemväl från Stockholms län, så länge länet vill af sådan gemensam sjukvårdsinrättning sig begagna, dels ock att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som å de af Arkitekten P. U. Stenhammar år 1872 upprättade ritningarne är föreslaget, inom kurhuset anordna och underhålla för den dithörande medicinska undervisningen lämplig föreläsningssal.

Friherre Adelsvärd: Likasom i den fråga, som nyss var föremål för pröfning, har jag icke heller i denna haft tillfälle att vara närvarande i Stats-Utskottet vid sjeifva afgörandet, men å Utskottets inkomstaifdelning, hvarest frågans behandling förbereddes, var jag närvarande hela den tid, som åtgick innan det definitiva beslutet der fattades, en tid som var ganska rundlig, emedan frågan gång på gång uppsköts, för att införskaffa ytterligare upplysningar, hvilka också erhöles. Af dessa upplysningar har jag för min del öfvertygats der-

om, att det förslag, som blifvit framställt af reservanterne, är det rätta, och får jag därför yrka bifall dertill. Den förste ärade talaren ansåg, att det skulle kunna innebära en fara för Stockholms län att bifalla reservanternes förslag, emedan länet nu jemte Stockholms stad innehar besittningsrätt till tomten, då deremot reservanterne föreslå, att Stockholms stad ensam skulle erhålla besittningsrätten. Någon sådan fara fruktar jag emellertid icke, ty det heter i reservanternes förslag likasom i Kongl. Maj:ts proposition, att staden skulle få besitta tomten, så länge den användes till kurhusinrättning, mot förbindelse för staden att på de vilkor, som vore eller framdeles kunde blifva fastställda, å kurhusinrättningen upplåta plats åt sjuka jemväl från Stockholms län, så länge länet ville af sådan gemensam sjukvårdsinrättning sig begagna. Stockholms län skulle sålunda visserligen icke få besittningsrätt, men en begagnanderätt, hvilken jag anser vara nästan lika god som besittningsrätten. Då den förste talaren för öfrigt anmärkte, att, som staden och länet under 60 år kommit väl öfverens, så kunde man af detta skäl hoppas, att det goda förhållandet äfven framdeles skall fortvara och således ingen olägenhet för länet uppstå, men deremot medför Grefve af Ugglas förslag, att staden och länet *gemensamt* skulle erhålla besittningsrätten, den olägenheten, att, om Stockholms län möjligen framdeles önskade lemna denna tomt och inrätta sin sjukvård på annat ställe, så skulle möjligen staden förlora den nu beviljade besittningsrätten till tomten, om dervid det vilkor vore fastadt, att staden och länet gemensamt skulle hafva besittningsrätten, hvilken jag således anser vara mindre lämpligt. Då dessutom den näst föregående talaren klart ådagalagt den stora vigten af att ett tidsenligt kurhus blir uppfördt och just på den plats, hvarom nu är fråga, så skall jag icke derom yttra mig, utan yrkar endast bifall till reservanternes förslag.

Friherre Nordenfalk: Då jag deltagit i behandlingen af denna fråga vid ett föregående tillfälle, anhåller jag att få deri yttra några ord. Såsom man af reservationen till betänkandet erfar, har förhållandet med ifrågavarande tomt varit, att den sedan 1500-talet *tillhört staten*, att staten skänkt den till staden, att staden försålt den till enskilda personer, af hvilka *staten* sedermera *återköpte* densamma, samt att den slutligen för andra gången af staten upplåtits åt staden och då äfven till länet. Då det vid 1870 års riksdag var fråga om att tomten skulle af staten med full eganderätt öfverlätas, uppgafs från mera än ett håll, att förslaget afsåg att tomten sedermera skulle för stadens räkning försäljas, och hade i så fall det egendomliga förhållandet inträffat, att staden två gånger fått gjort sig denna tomt till godo. Såsom frågan nu föreligger, är förhållandet emellertid anorlunda, och jag ber att få något derpå ingå. I afseende på reservanternes förslag vill jag dock först yttra den anmärkning, att deras resonnement, att staten icke skulle ega tomten ända ned till vattnet synes mig vara något tvifvelaktigt, helst den af regeringens ledamöter, som förra gången, då frågan förevar, yttrade sig deri, uttryckligen sade, att tomten "*sträcker sig ut efter sjöstranden*". I hufvudfrågan förefaller det anmärkningsvärdt, att staden åter begär, att Riksdagen

mätte bekräfta upplåtelsen af tomten, oakadt från Riksdagens sida någon fråga om återtagande deraf icke blifvit väckt. Det ligger då nära till hands att sluta, det upplåtelsen icke varit så bestämdt formulerad som i mötiveringens antages. Jag har med anledning häraf sökt reda på upplåtelsehandlingen, men denna finnes, eget nog, icke i Riksdagens förhandlingar hvarken vid 1860, 1862 eller 1870 årens riksdag, ej heller i år. Med upplåtelsen är förhållandet att, då derom 1815 framställdes begäran, Riksdagen — på sätt en föregående talare nyss nämnt — medgaf att upplåtelse af egendomen till ifrågavarande behof skulle få ske *med förbehåll af bankens panträttighet dertill*; då, såsom 1815 års Stats-Utskott säger, "dess säkerhet är lika väl bevarad uti tomten och åbyggnaden". Af dessa ordalag synes mig snarast antagligt att upplåtelsen skedde för att fylla ett då tillfälligt behof och att Riksdagen icke hade någon bestämd afsigt att upplåta tomten för all framtid, helst något öfvertagande af in-teckningen till Riksbanken härvid ingalunda kom i fråga. Också yttrade 1870 dåvarande departementschefen i Andra Kammaren, "att ingen säkerhet finnes för att icke tomten när som helst kan af staten återtagas". Den premissen, att staten efter upplåtelsen aldrig kunde tänka på att vidare tillgodogöra sig denna tomt, synes alltså något osäker.

Såsom vi hört, har under diskussionen i dag Kongl. Maj:ts senaste förslag icke hittills blifvit af någon talare understödt; då deremot yrkats att Första Kammarens vid 1870 års riksdag med *en* rösts öfvervigt fattade beslut mätte läggas till grund för det beslut, som nu skall fattas. Denna Kammares beslut 1870 synes mig visserligen medföra åtskilliga fördelar framför Kongl. Maj:ts förslag; men äfven dermed är olägenheten förknippad, att man beträffande upplåtelsen fortfarande skulle sväfva i okunnighet om stadens och länets andelar. Bättre synes det då vara, att en gång frågan i så utredt skick kommer till Riksdagen, att staden och länet vore fullt ense, huru långt deras ömsesidiga önskningsar och anspråk sträcka sig; och då länet vill använda sin s. k. andel icke blott för behof, motsvarande det hvartill staden nu behöfver byggnadsplats, utan äfven till att der hafva byggplats för andra slags patienter, så vore säkerligen en bestämd delning af tomträtten det för båda i framtiden lämpligaste. Då kan ju ock den af Stats-Utskottet antydda frågan om tomtutbyte med staten komma under öfvervägande. Någon farhåga för inrättningens flyttning till aflägsen plats synes ej befogad, då detta för densamma kunde medföra förlusten af de nu från staten lemnade förmånerna af 1,500 R:dr och öfverläkarens aflöning. I den ovissa ställning, hvori frågan ännu tyckes mig sväfva och åtminstone till dess jag får höra skäl, som möjligen besegra angifna betänkligheter vid att bifalla det af en talare föreslagna beslutet, får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Petre: De olika uppfattningarne i denna fråga måste vara beroende på den tolkning, man gifver åt den upplåtelse af ifrågavarande tomt, hvilken 1815 medgafs Stockholms stad och län. Den förste talaren har nyss uppläst 1815 års Riksdags beslut härom och

jag skall därför ej besvara Kammaren med att ånyo upprepa det, men för min del kan jag icke finna, att deråt kan gifvas annan tydning, än att, om Stockholms stad och län fortfarande använda tomt till kurhusinrättning, så kan ingen bestrida dem rättighet dertill. Utan att ingå i närmare pröfning hvilken åsigt i detta fall är den riktiga, torde det dock vara påtagligt att frågan härom blefve föremål för domstolsbehandling, i händelse Riksdagen nekade dem att för ifrågavarande ändamål längre begagna den upplåtna tomt. Kammaren torde också finna, att frågan nu befinner sig i en något olika ställning än vid 1870 års riksdag, i det att då hemställdes, att staden och länet utan ersättning skulle få full eganderätt till tomt, då det deremot nu endast är frågan om en upplåtelse under samma vilkor som 1815. Det talades 1870 allmänt om — med hvad rätt vet jag ej — att man hade för afsigt att afyttra den numera ganska värderika tomt samt att på annan för den kliniska undervisningen mindre väl belägen plats uppföra nytt kurhus, och det var under sådana förhållanden icke underligt, om Riksdagens majoritet icke ville gå in på en så beskaffad öfverlåtelse. Nu har, om jag rätt uppfattat Utskottets mening, det ej heller varit afsigten att förneka billigheten af att Stockholms stad och län fortfarande skulle få begagna denna tomt, men Utskottets pluralitet tyckte, att tomt, som innehåller omkring två tunnland, vore väl stor för det dermed afsedda ändamålet och att man kunde hjälpa sig med något mindre areal; och ur denna synpunkt omnämnes ett tomtutbyte i motiveringen af Utskottets förslag. För min del anser jag emellertid att ett sådant tomtutbyte svårigen kan ifrågasättas så länge det för den nuvarande tomtens upplåtelse stipulerade vilkor behörigen uppfyllies, hvarjemte det synes mig ej billigtvis kunna fordras, att Stockholms stad ensam skall lemna ersättning för den tomt staden får begagna, då Stockholms län, äfven har rättighet att å samma tomt erhålla plats för sina sjuka. På dessa skäl har jag instämt i reservanternes förslag, men deremot kan jag icke instämma i yttrandet af den förste talaren, att Stockholms läns rätt icke skulle vara betryggad genom antagande af reservanternes förslag. Då det i samma förslag heter, att upplåtelsen sker "mot förbindelse för staden att på de vilkor, som äro eller framdeles kunna blifva fastställda, å kurhusinrättningen upplåta plats åt sjuke jemväl från Stockholms län, så länge länet vill af sådan gemensam sjukvårdsinrättning sig begagna", så har jag ansett, att dessa ord betrygga länets rättighet att alltid å tomt finna behöfelig plats och utrymme för sina sjuka. Stockholms stad har nu upprättat förslag att uppföra en ny byggnad med 200 sängar äfvensom att den gamla byggnaden skulle undergå reparation och tillbyggnad, så att densamma komme att innehålla tillräckligt utrymme för 100 sjuksängar, hvaraf Stockholms län icke för närvarande behöfver flera än 33. Kostnaderna härför äro beräknade till omkring 253,000 R:dr, hvaraf på länet endast belöper sig ungefär 15,000 R:dr. När vidare, Stockholms stad erbjuder sig att jemväl anordna för den hithörande medicinska undervisningen lämplig undervisningslokal, så synes mig att staden af denna anledning och med afseende å den vida större sjuknumerären

erhållit ökade anspråk på dispositionsrätt till tomten. Det förslag, som Grefve af Ugglas framställt, skulle jag likväl, för befordrandet af frågans lösning, icke haft så mycket emot att biträda, endast deri varit infördt ett af reservanterne uppställt vilkor, som jag anser icke bör uteslutas, att nemligen staden skulle åtaga sig förbindelse "att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som å de af Arkitekten P. U. Stenhammar år 1872 upprättade ritningarne är föreslaget, inom kurhuset anordna och underhålla för den dithörande medicinska undervisningen lämplig föreläsningslokal". Jag tror, att detta är ett för det allmänna ganska viktigt vilkor, och då Stockholms stad velat ingå derpå, så bör det ej ur beslutet uteslutas.

Jag anhåller om bifall till reservanternes förslag.

Herr Stråle: Föreliggande fråga sönderfaller i två delar, den första huruvida en bekräftelse af 1815 års upplåtelse bör medgifvas eller icke, och den andra angående sättet för en sådan bekräftelse. I förra fallet ber jag att få uppläsa ordalagen i upplåtelsehandlingen af 1815 så lydande: "Ytterligare få Rikens Ständer i underdånighet anmäla, att de gifvit sitt bifall dertill, att den å Kungsholmen i Stockholm belägna egendom, som tillföre varit nyttjad till bränvinsbränneri- verk, men nu icke mera dertill begagnas, må under förbehåll af bankens panträttighet deruti, upplåtas till begagnande för den gemensamma kurhusinrättningen för Stockholms stad och län." Rikets Ständer hafva följaktligen utan annat förbehåll än af bankens pant- rätt och endast med vilkor, att fastigheten skulle användas till kur- husinrättning, för framtiden upplåtit egendomen; och jag tillåter mig betvifva, att, om staten skulle i rättsväg söka göra en annan åsigt gällande, densamma vann domarens bifall. Emellertid hafva Stock- holms kommunala myndigheter upprepade gånger vägrat att jemte länet bekosta om- och nybyggnad å platsen innan en ytterligare bekräftelse å upplåtelsen beviljats, och det är af denna anledning frågan blifvit underställd Riksdagen, churu en sådan underställning, efter mitt förmenande är öfverflödig.

Denna om- och nybyggnad är af oundgängligt behof påkallad, om sjukvårdsinrättningen skall nöjaktigt motsvara sitt ändamål; och redan för 7 år sedan anmäldes, att en af staden efter 1815 års upp- låtelse uppförd byggnad höll på att instörta. Då nu genom en be- kräftelse på upplåtelsen stadsmyndigheternes tvekan undanröjes och man snart erhåller en fullt ändamålsenlig sjukvårdsinrättning med lärosal för klinisk undervisning, synes allt tala för en sådan bekräf- telse, helst staten derigenom icke förlorar något utan fastmer vinner en från början icke afsedd fördel. Ett bifall åter till Stats-Utskottets afstyrkande förslag skulle, med den uppfattning stadens myndigheter hafva, för en längre framtid kanske för alltid förhindra byggnadsföretaget och möjligen hafva den i alla afseenden ofördelaktiga följd att staden på en annan, mähända aflägsen plats, förlade ett sjukhus för ifrågavarande patienter.

Hvad åter angår sättet för bekräftelsen, har Kongl. Maj:t före- slagit, att, i stället för att länet nu med samma rätt som staden besitter tomten, länet skulle förlora denna rätt och dess patienter en-

dast få begagna stadens sjukhus. Om några fullgiltiga skäl kunde anföras för ett sådant förslag, så måste naturligtvis länets rätt gifva vika; men jag har icke hört några sådana skäl anföras. En talare har visserligen anmärkt, att, i händelse Grefve af Ugglas' förslag antoges, det vore möjligt att länet i framtiden icke skulle vilja begagna sin upplätelserätt, i hvilket fall bekräftelsen förfaller; men detta är ju en snart sagdt otänkbar händelse, ty icke lär väl länet godvilligt afstå från en sådan fördel som att hafva ett sjukhus i Stockholms stad. En annan talare har uppgifvit, att stadens och länets ömsesidiga förhållanden icke skulle vara bestämda, men detta måste jag bestrida, ty de äro verkligen fullt bestämda och derom har icke varit tvist. Tvärtom har det märkliga förhållande inträffat, att, sedan Stockholms stads kurhusdirektion förlidna år framställt ett förslag i åtskilliga punkter rörande den gemensamma kurhusinrättningen, har detta förslag af landstinget till alla delar blifvit godkändt. Det är stadsfullmäktiges sedermera, länet ohördan, tillagda vilkor, som framkallat meningsskiljaktighet. Skilnaden mellan Grefve af Ugglas' förslag och Kongl. Maj:ts proposition är emellertid icke så obetydlig, då länet enligt det förra skulle jemte staden erhålla besittningsrätt, men enligt den senare endast inrymmas på en *annans* område. Om länet skulle finna behöfligt att för sin egen räkning uppföra någon byggnad, så betviflar jag, att det kan ske, om Kongl. Maj:ts proposition antages, ty det heter der, såsom orden lyda: "på de vilkor som äro eller framdeles kunna blifva fastställda"; och detta är godt och väl, om båda myndigheterna komma öfverens, men om så icke blir förhållandet, blifva icke heller några vilkor bestämda.

Då jag således icke kunnat finna, att några fullgiltiga skäl blifvit anförda för en förändring i nuvarande förhållanden, så vågar jag anhålla om bifall till det förslag Grefve af Ugglas framställt.

Herr Statsrådet Berg: Det hufvudsakligaste och viktigaste i den fråga, som här föreligger, är naturligtvis att det beklagliga tillstånd, hvori kurhusinrättningen för närvarande befinner sig, icke må fortfara, ty icke blott för Stockholms stad och län utan äfven för det allmänna måste det vara af stort intresse, att kurhusinrättningen i hufvudstaden kan uppfylla det dermed åsyftade ändamålet. Nu har visserligen Kongl. Maj:t och Kronan år 1815 upplåtit den nu ifrågasvarande tomt till en dylik inrättning, och jag betviflar högeligen att staten, äfven om den kunde anses ega laglig rättighet att återtaga denna tomt och sålunda tillintetgöra den kurhusinrättning som der nu finnes, någonsin skulle vilja vidtaga en sådan åtgärd, men det ligger i sakens natur, att staden, så länge den ej erhållit en bestämd försäkran att icke blifva beröfvad sin nuvarande besittningsrätt till tomt, skall tveka att der nedlägga de betydliga kostnader, som erfordras för att bringa inrättningen i någorlunda hjälpligt skick; och då dertill kommer, att kurhuset är afsedt att utgöra jemväl en allmän klinisk anstalt, för hvars upprätthållande det icke tillkommer Stockholms stad att, utan statens medverkan, anskaffa lokal, så synes det icke vara för mycket begärdt, då staden framställer en ön-

skan att förklaras vid den nuvarande besittningsrätten bibehållen, så länge kurhusinrättningen eger bestånd.

Att denna inrättning må kunna på ett tillfredsställande sätt ordnas är som sagdt det hufvudsakliga, men här har äfven blifvit framkastad en annan fråga, nemligen huru stadens och länets ömsesidiga rättigheter må bäst kunna tillgodoses. För min del har jag föreställt mig, att länets intresse likaväl som stadens skulle bättre upprätthållas derigenom, att staden, såsom nu blifvit ifrågasatt, öfvertog byggandet och det framtida underhållet af kurhuset med åliggande att åt länets sjuka inrymma erforderlig plats, än om upplåtelsen sker till dem båda gemensamt, ty när tomten och inrättningen sålunda skulle sortera under två herrar, som egde samma rätt, skulle förvecklingar lätt kunna uppstå. Hvarje gång t. ex. fråga uppkomme om förändring af en byggnads läge eller dylikt, skulle nemligen detta afgöras af två representativa myndigheter, och om de icke blefvo ense, så skulle man stanna i vilbrådighet om hvad som borde göras. Detta har för mig utgjort motivet, hvarföre jag tillstyrkt Kongl. Maj:ts framställning att tomten skulle ställas till stadens disposition, men att länet skulle bibehållas vid sin rätt till den vård för sina sjuka, hvaraf det är eller framdeles kommer att blifva i behof. Mot det vilkor, som af reservanterne blifvit tillagdt, har jag för min enskilda del icke någon anmärkning att framställa.

Friherre af Ugglas: Det har varit en verklig tillfredsställelse att höra, att inom denna Kammare ingen röst höjts mot att lemna ett hufvudsakligt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, som afser att på ett godt sätt ordna denna angelägenhet. Hela diskussionen har här nemligen egentligen rört sig om de vilkor, under hvilka man borde bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Å ena sidan uppskattar jag visserligen till fullo de skäl, som i Kongl. Maj:ts proposition framläggas och nu äfven af en ledamot af regeringen blifvit anförda till stöd för att en sådan upplåtelse gjordes åt en myndighet, som sedermera blefve den som finge öfvervaka att denna angelägenhet på ett ändamålsenligt sätt blefve ordnad, men å andra sidan kan jag icke heller fränkänna den betänklighet, som gifvit sig luft i Grefve af Ugglas' förslag, allt afseende. Denna tomt har från början varit upplåten åt Stockholms stad och län gemensamt, och jag kan verkligen icke finna något skäl, hvarföre man nu skulle frantaga länet den rätt det hittills haft. Jag är visserligen fullt öfvertygad om, att dessa förhållanden kunna i allmänhet ordnas på ett sådant sätt, att länet icke äfventyrar något, men man kan också tänka sig möjligheten af att staden och länet icke skulle kunna komma öfverens om de nya vilkor, på hvilka länet skulle begagna detta sjukhus, och då vore det också länet betaget att få begagna en del af tomten för att sjelf ordna sin sjukvård. Då deremot icke den ringaste olägenhet kan uppkomma genom att antaga Grefve af Ugglas' förslag, som just stadfäster det förhållande, som i 60 år egt rum, så synes det mig vara skäl att bifalla samma förslag. Under diskussionen har jag likväl kommit att tänka på att ett tillägg till hans förslag skulle vara lämpligt. Reservanterne hafva nemligen i sitt förslag uttalat

den åsigt, att man vid upplåtelsen borde fästa det vilkor, att staden åtager sig att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som å de af Arkitekten P. U. Stenhammar år 1872 upprättade ritningarne är föreslaget, inom kurhuset anordna och underhålla för den dithörande medicinska undervisningen lämplig föreläsningssal. På sätt Herr Statsrådet Berg jemväl nyss medgaf, tror äfven jag, att detta vilkor kunde vara särdeles godt och nyttigt

Vidare har min uppmärksamhet blifvit fästad derpå, att ett uttryck i förslaget möjligen tål någon jemkning. Grefve af Ugglas har nemligen föreslagit, att staden och länet fortfarande skulle få besitta denna tomt med byggnaderna derå, så länge tomten användes till kurhusinrättning *för staden och länet*. Nu skulle man möjligen kunna tänka sig, att, om länet framdeles förklarade sig icke vilja begagna tomten till kurhusinrättning, så skulle upplåtelsen förfalla äfven för staden, men detta kan icke vara meningen, utan om länet skulle vilja skilja sig från gemensamheten med staden, så måste stadens rätt till tomten fortfarande vara betryggad. Detta tror jag emellertid lätt skulle kunna hjälpas genom att utesluta orden "*för staden och länet*" och endast säga, att besittningsrätten får fortfara, så länge tomten användes till kurhusinrättning. Inflickar jag derjemte det nyss nämnda vilkoret, som jag anser vara ganska viktigt och riktigt, då man vill bekräfta stadens och länets besittningsrätt, så erhåller det förslag, hvartill jag anhåller att Kammaren måtte lemna bifall, följande lydelse: "Riksdagen medgifver, att Stockholms stad och län må fortfarande besitta ifrågasättande tomt med derå befintliga, staten tillhörande åbyggnader, så länge tomten användes till kurhusinrättning, samt med vilkor att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som å de af Arkitekten P. U. Stenhammar år 1872 upprättade ritningarne är föreslaget, inom kurhuset anordnas och underhålles för den dithörande medicinska undervisningen lämplig föreläsningssal."

Grefve af Ugglas: Mot det ändringsförslag, som Friherre af Ugglas nu framställt, har jag ingen egentlig anmärkning att göra. Man skulle visserligen kunna tänka sig, att staden, med anledning af vilkoret om anordnandet och underhållet af en föreläsningssal, skulle ifrågasätta, att länet skulle deltaga äfven i kostnaden derför, men jag vill likväl icke tro, att något sådant kan komma i fråga, då sjukhuset hufvudsakligen är afsedt för hufvudstadens behof; och jag vill således låta denna betänklighet falla och, med återtagande af mitt förra yrkande, instämma i Friherre af Ugglas' förslag.

Med anledning af hvad Herr Statsrådet Berg yttrat, anhåller jag att få fästa hans uppmärksamhet på en missuppfattning, hvartill han, som jag tror, gjort sig skyldig. Herr Statsrådet ansåg, att det vore lämpligast, att tomten upplåtes åt endast en myndighet, hvilken ensam finge öfvertaga hela byggnadens uppförande och underhåll, men derom är icke fråga, ty staden skulle icke ensam bekosta uppförandet af hela byggnaden, utan landstinget har redan beviljat anslag för den del som på länet belöper.

Med godkännande af de inkast, som blifvit gjorda mot mitt för-

slag, afstår jag, som jag redan sagt, derifrån, och anhåller om bifall till den modifikation deraf, som af Friherre af Ugglas blifvit framställd.

Herr Stråle: Jag anhåller att få, med återtagande af mitt förra yrkande, instämma i det förslag som Friherre af Ugglas framställt.

Herr Petre: Då jag anser vigtigast att frågan bringas i det läge, att de föreslagna nybyggnaderna och reparationerna kunna bringas till verkställighet, får äfven jag, för att icke splittra meningarne, återtaga mitt förra yrkande och instämma i hvad Friherre af Ugglas nu föreslagit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälde Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o att Utskottets förevarande utlåtande måtte bifallas; 2:o af *Friherre Skogman*, att Kammaren med afslag å utlåtandet, skulle fatta ett så lydande beslut: "Riksdagen medgifver, att Stockholms stad må fortfarande besitta ifrågavarande tomt med derå befintliga, staten tillhöriga åbyggnader, så länge tomten användes till kurhusinrättning, mot förbindelse för staden dels att på de vilkor, som äro eller framdeles kunna blifva fastställda, å kurhusinrättningen upplåta plats åt sjuke jemväl från Stockholms län, så länge länet vill af sådan gemensam sjukvårdsinrättning sig begagna, dels ock att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som å de af Arkitekten P. U. Stenhammar år 1872 upprättade ritningarne är föreslaget, inom kurhuset anordna och underhålla för den dithörande medicinska undervisningen lämplig föreläsningssal"; samt 3:o utaf *Friherre af Ugglas*, att Kammaren, med afslag å utlåtandet, måtte fatta ett beslut af följande innehåll: "Riksdagen medgifver, att Stockholms stad och län må fortfarande besitta ifrågavarande tomt med derå befintliga, staten tillhöriga åbyggnader, så länge tomten användes till kurhusinrättning, samt med vilkor, att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som å de af Arkitekten P. U. Stenhammar år 1872 upprättade ritningarne är föreslaget, inom kurhuset anordnas och underhålles för den dithörande medicinska undervisningen lämplig föreläsningssal."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på afslag derå och antagande af *Friherre Skogmans* förslag, då svaren likaledes utföllo med många nej jemte några ja, och slutligen proposition på afslag å utlåtandet och bifall till det förslag *Friherre af Ugglas* afgifvit, hvilken proposition besvarades med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs änyo och bifölls Banko-Utskottets den 6 och 7 dennes bordlagda memorial N:o 3, i fråga om eftergift af Bokhållaren A. O.

Bagges betalningsskyldighet för ett från Riksbanken på delvis falska befunna lånehandlingar till O. Jonsson i Krafslösa utgifvet lån.

Föredrogs änyo Bevillnings-Utskottets den 7 och 9 dennes bordlagda betänkande N:o 3, angående allmänna bevillningen.

1:sta punkten.

Herr Sundell: Lika med Utskottet anser jag, att ifrågavarande motion icke bör bifallas. De belopp, hvarmed personliga skyddsafgiften och mantalspenningarne för närvarande utgå, äro sannerligen uthärdliga; men deremot skulle jag hafva önskat, att Utskottet, som har rättighet att i bevillningsfrågor föreslå hvad det anser billigt och nyttigt, hade till Riksdagen inkommit med förslag om höjande af nu bestämda minimum för bevillning af inkomst för kapital eller arbete. Sådan bevillning till staten för 400 R:drs inkomst kan verkligen någon gång kännas hård; och det är icke endast derom frågan gäller, utan äfven om de kommunala utskylderna, för hvilkas beräkande bevillningen efter andra artikeln utgör grunden. Jag kan nu icke framställa något yrkande i berörda afseende, men jag har velat yttra dessa ord till den kraft och verkan de kunna hafva vid en blifvande riksdag. För öfrigt hemställer jag, att nu föredragna punkten af Utskottets betänkande måtte bifallas.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra punkten.

Lades till handlingarne.

3:dje och 4:de punkterna.

Biföllos.

5:te punkten.

Lades till handlingarne.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.